

Interviurile din paginile următoare aduc în discuție patru cuvinte cheie în abordarea unui proiect de diplomă – coerența, responsabilitatea, complexitatea și inovarea. Răspunsurile, oferite de profesori membri ai conducerii UAUIM și/sau președinți de comisii de diplomă, subliniază diversitatea modurilor în care studenții ar putea înțelege și urmări, în manieră proprie, aceste criterii.

**diploma în patru
cuvinte cheie.
interviuri.**

prof. dr. arh. **Tiberiu FLORESCU**

Prorector pentru dezvoltare academică, imagine instituțională și relații cu studenții

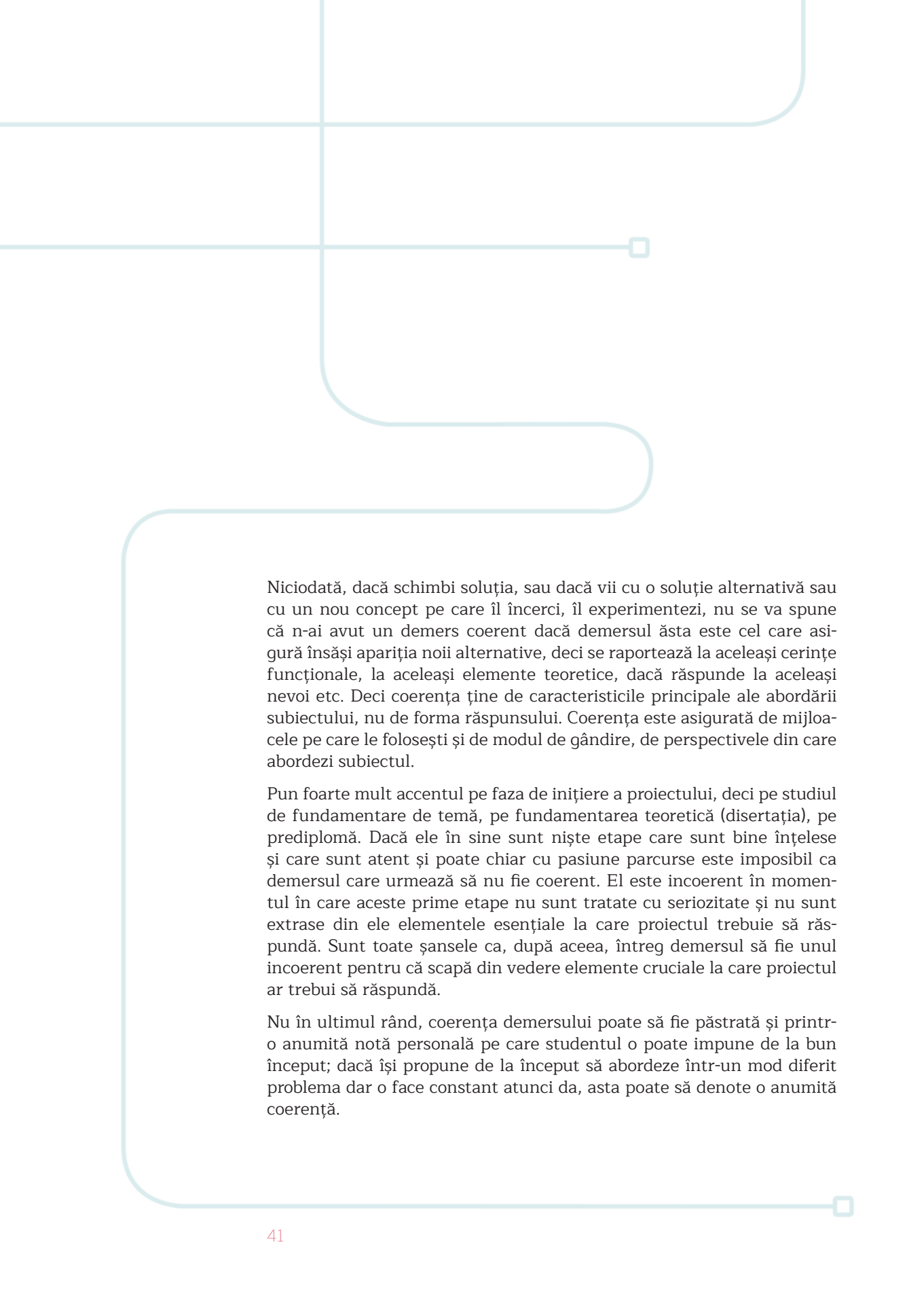
Ce reprezintă diploma din punctul de vedere al parcursului studentului de-a lungul facultății?

Cele patru cuvinte cheie – coerență, responsabilitate, complexitate și inovare – reflectă foarte bine elementele cheie ale diplomei și ce reprezintă diploma la finalul parcursului unor studii de arhitectură. Ele vizează, însă, o dublă problemă, din punctul meu de vedere: proiectul de diplomă reflectă deopotrivă școala de arhitectură și studentul – este expresia finalității studiilor tuturor absolvenților, a fiecăruia în parte și a tuturor la un loc. Ce vreau să spun este că responsabilitatea unor diplome de calitate este de ambele părți. Părerea mea este că atingerea acestor cuvinte cheie trebuie să fie în primul rând asigurată prin cadrul pe care școala îl oferă pentru desfășurarea acestui proces numit diplomă. Nu mă refer doar la susținerea diplomelor. Susținerea este momentul de finalitate, este momentul de dezbateră publică ...și de etalare publică să spunem... a calităților studentului, viitorului arhitect, în fața unei comisii care îi atestă finalizarea studiilor. Ca într-un cerc care se închide, acest moment completează parcursul studentului.

Diploma, în final, este un examen – să nu uităm. Aceasta înseamnă că prin tot ceea ce spui, prin toate afirmațiile pe care le faci, prin demonstrația pe care o prezinți comisiei, ilustrată prin proiect, susții acest examen final care este un examen de maturitate. Diploma reprezintă, până la urmă, o probă că absolventul și-a însușit cunoștințele necesare, are abilitățile de exprimare grafică și de asemenea și puterea de convingere în fața unei comisii. Este o demonstrație a maturității prin ceea ce studentul a gândit, a lucrat și prezintă ca fiind viziunea sa personală în raport cu o problemă pe care o identifică, o construiește și o rezolvă prin exercițiul diplomei, ajutat de dizertație.

Elaborarea proiectului de diplomă este de fapt un proces prin care problematicile abordate sunt aprofundate gradual. Cum poate fi păstrată coerența demersului în procesul de elaborare a diplomei, de la începutul studiului până la susținere?

Coerența demersului reprezintă coerența unui parcurs, continuitatea în abordare sau continuarea preocupărilor (de-a lungul studiului de fundamentare, prediplomei, disertației, diplomei). Într-un parcurs așa de lung, care pornește cu identificarea unei probleme într-un anumit loc și continuă pe niște direcții legate de o problematică generală a locului respectiv, a unui anumit context, sau de la nevoia de un anumit program care rezultă din alte considerente și așa mai departe, coerența parcursului sau a demersului poate fi păstrată prin raportarea la aceleași obiective care trebuie să fie constant urmărite prin soluțiile pe care studentul le pune în discuție. Nu neapărat prin rezultat sau prin soluțiile efective. Conceptul se poate schimba, dar raportarea la obiective trebuie să fie permanent aceeași, urmărind înțelegerea nevoii la care trebuie să răspundă proiectul și diagnosticul corect și complex pus contextului unde se face intervenția. Analiza unui sit sau a unui context se face cu extragerea acelor elemente importante față de care ne raportăm, față de care căutăm soluții. Coerența demersului este asigurată prin raportarea la aceste probleme; nu este vorba despre o coerență formală. E important să fie urmărite cu consecvență elementele care sunt identificate în faza de fundamentare și care pot să țină de anumite nevoi funcționale, economice, sociale, culturale, de context și așa mai departe. Răspunsurile la toate aceste nevoi ...și chiar și la o aceeași nevoie... pot fi formulate în moduri diferite, prin proiecte diferite, concepte diferite. Un studiu în variante, cum li se cerea studenților la prediplomă nu cu mulți ani în urmă, presupunea două variante de abordare, două soluții pentru a pune problema în mod diferit și a înțelege că de fapt în creația arhitecturală de foarte puține ori primul gând, primul concept este cel mai bun și atunci trebuia să ai puterea să studiezi alternativele prin raportare la aceleași cerințe.

The page features several decorative light blue lines and shapes. A vertical line runs down the left side, with a horizontal line crossing it near the top. A horizontal line runs across the top, with a small square at its right end. A large, rounded rectangular shape is positioned in the lower half of the page, containing the text. Another horizontal line runs across the bottom, with a small square at its right end.

Niciodată, dacă schimbi soluția, sau dacă vii cu o soluție alternativă sau cu un nou concept pe care îl încerci, îl experimentezi, nu se va spune că n-ai avut un demers coerent dacă demersul ăsta este cel care asigură însăși apariția noii alternative, deci se raportează la aceleași cerințe funcționale, la aceleași elemente teoretice, dacă răspunde la aceleași nevoi etc. Deci coerența ține de caracteristicile principale ale abordării subiectului, nu de forma răspunsului. Coerența este asigurată de mijloacele pe care le folosești și de modul de gândire, de perspectivele din care abordezi subiectul.

Pun foarte mult accentul pe faza de inițiere a proiectului, deci pe studiul de fundamentare de temă, pe fundamentarea teoretică (disertația), pe prediplomă. Dacă ele în sine sunt niște etape care sunt bine înțelese și care sunt atent și poate chiar cu pasiune parcurse este imposibil ca demersul care urmează să nu fie coerent. El este incoerent în momentul în care aceste prime etape nu sunt tratate cu seriozitate și nu sunt extrase din ele elementele esențiale la care proiectul trebuie să răspundă. Sunt toate șansele ca, după aceea, întreg demersul să fie unul incoerent pentru că scapă din vedere elemente cruciale la care proiectul ar trebui să răspundă.

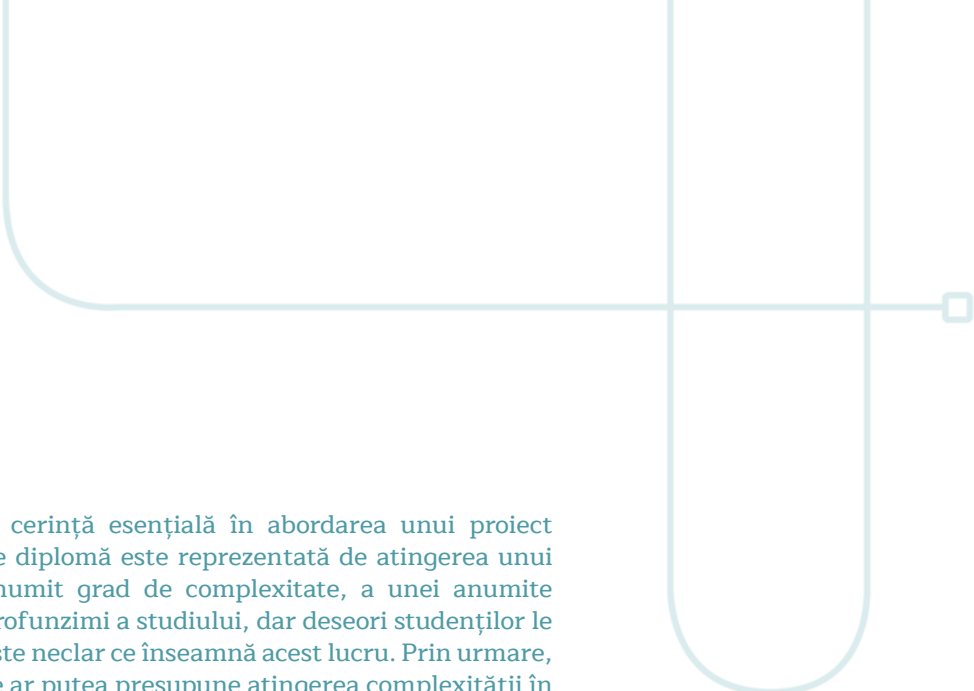
Nu în ultimul rând, coerența demersului poate să fie păstrată și printr-o anumită notă personală pe care studentul o poate impune de la bun început; dacă își propune de la început să abordeze într-un mod diferit problema dar o face constant atunci da, asta poate să denote o anumită coerență.

Proiectul de diplomă presupune demonstrarea unui anumit grad de maturitate și conștientizarea unor responsabilități profesionale diverse. Ce responsabilități ar trebui să își asume studentul în cadrul proiectului de diplomă?

În primul rând trebuie să-și asume responsabilitatea că proiectul acela îl reprezintă și că este al lui. Proiectul de diplomă ar trebui să reprezinte răspunsul de maximă calitate pe care îl poate da. Dacă studentul consideră că ar ști să facă mai multe sau să spună, să arate mai multe atunci înseamnă că nu e responsabil în raport cu importanța acestui moment în viața lui profesională. Deci trebuie să dea totul, dar să își asume responsabilitatea că tot ceea ce arată, soluțiile pe care le prezintă îi aparțin și că valențele proiectului reprezintă gândirea lui: mă refer la aspecte legate de încadrarea în context, de raportarea la oraș, raportarea la problematica urbană, la teoria arhitecturii, la aspecte de ordin tehnic, de maturitate a limbajului arhitectural etc. Toate acestea, în proiectul său, reprezintă o chintesență și responsabilitatea îi aparține în ceea ce privește răspunsul personal, sau original, sau inovativ pe care îl dă și care face din proiect un proiect unic, de autor. Îndrumătorul are rolul doar de orientare, are rol de ghidare. El trebuie să poată să identifice și să exploateze tot ce are mai bun în el studentul pentru a canaliza și a îndruma atât în cadrul alegerii subiectului, cât și în cadrul rezolvării.

Apoi, relația dintre responsabilitate și complexitatea proiectului este un aspect care trebuie tratat cu atenție de către studenți pentru că responsabilitatea le revine în ceea ce privește alegerea subiectului. Pe subiecte mai puțin complexe și rezultatele vor fi mai puțin elocvente; pe subiecte provocatoare, care reflectă problemele reale ale societății în care trăim intră în discuție contribuția acțiunilor noastre în construirea unui cadru existențial de mai bună calitate și atunci gradul de complexitate e altul.

Nu în ultimul rând, studenții ar trebui să înțeleagă că nu e de dorit să se prezinte la examenul de diplomă cu un proiect care este sub nivelul de problematică și complexitate al unui proiect de școală, indiferent de program. Cu alte cuvinte, diploma nu reprezintă reluarea unui proiect oarecare sau încă un proiect pe care studentul îl face de data asta mai detaliat, mai frumos și lucrat mai mult, ci reprezintă un examen de maturitate care face referire la o sumă de cunoștințe pe care trebuie să demonstrezi că le-ai acumulat și care ar trebui să vizeze cam toate laturile domeniului pentru care te-ai pregătit: și istoria arhitecturii, și teoria arhitecturii, și dimensiunea urbanistică, și dimensiunea tehnică și tehnologică a obiectului de arhitectură, și înțelegerea economico-socială a fenomenului arhitecturii, și impactul arhitecturii asupra utilizatorilor și asupra societății etc.

O cerință esențială în abordarea unui proiect de diplomă este reprezentată de atingerea unui anumit grad de complexitate, a unei anumite profunzimi a studiului, dar deseori studenților le este neclar ce înseamnă acest lucru. Prin urmare, ce ar putea presupune atingerea complexității în proiectul de diplomă?

Un proiect de diplomă este complex în momentul în care oferă răspunsuri raportate la un anumit context, la anumite constrângeri, nu doar un răspuns raportat la program. Un proiect este complex în momentul în care, din orice perspectivă de formare atinsă în școală formulez o întrebare, el poate să răspundă la întrebarea respectivă, deci trebuie să atingă: problematica urbanistică, problematici de teoria arhitecturii (discutând despre spațiu, volum, lumină, culoare, materiale și așa mai departe), problematici de tehnică arhitecturală sau tehnologie arhitecturală, problematica socială (fie ca răspuns la o problemă generală care caracterizează societatea, fie din perspectiva unui anumit tip de utilizator, că sunt vârstnici, că sunt bolnavi, că sunt o anumită categorie socio-profesională etc.). Dacă diploma nu vizează nicio problemă, nu atinge niciun fel de problematici legate de mediu, de sustenabilitate, de urbanism, de istorie etc. nu are nivelul de complexitate suficient de mare. O cramă, un atelier de meșteșugari, nici măcar un aeroport nu este suficient de complex dacă nu vizează astfel de aspecte. O locuință poate să fie un proiect complex de diplomă dacă vizează aceste lucruri și dacă ajunge, într-adevăr, până într-acolo încât coerența proiectului, deci a gândirii, merge de la obiect la detaliu, de la context la obiect, de la societate la context. Și atunci da, poate să fie un proiect complex, coerent și care aduce și un grad de inovație. Dar dacă unul din elementele astea lipsește cred că nu prea poate fi atinsă complexitatea.

A nu se face confuzie între un proiect complicat, sau de mare suprafață și un proiect complex! Complexitatea se atinge prin problematici ce vizează toate elementele de formație ale arhitecturii. Importanța programului, suprafața lui, gradul de formalizare în proiect nu reflectă direct complexitatea. Uneori complexitatea vine și dintr-o anumită simplitate. O sinteză excepțională a unui anumit loc, înțeles într-un mod particular, face o diplomă complexă, dar o astfel de abordare este mult mai complicată decât a face o diplomă complexă prin multitudinea de problematici pe care le relevă și la care răspunde.

Un cuvânt cheie în societatea actuală, în orice sector de activitate, este inovarea. De altfel, problema inovării este deseori adusă în discuție de invitații în comisiile de diplomă. Ca abordare, în cadrul definit de proiectul de diplomă, în ce ar putea consta inovarea?

Eu aș defini inovarea în cadrul proiectului de diplomă în primul rând ca pe o înțelegere personală și un răspuns personal. Inovația face foarte mult referire la aportul personal, la viziunea personală care nu trebuie să fie neapărat inovativă în sensul de a inventa ceva nou sau de a descoperi, ci în sensul de privire nouă, privire proaspătă, ancorată în realitățile societății noastre sau ale locului unde se face intervenția.

Inovarea poate sta în identificarea unei probleme particulare, în particularitatea soluției, într-un răspuns, o intervenție ce astăzi poate fi făcută în mod diferit față de altădată, în răspunsul dat în raport cu diferitele categorii de utilizatori sau răspunzând unor tendințe contemporane, vizând o modalitate actuală de consum a spațiului etc. Sunt multe aspecte în care inovarea poate să aibă loc. Poate să fie și o inovare care face referire la formă, la designul exterior, la compoziția urbană, la combinarea materialelor cunoscându-le, de fapt, atributele lor tehnologice, la asocierea de materiale și soluții noi de fațade etc.

Inovarea nu poate să fie făcută, însă, decât pe baza unui temeinic studiu anterior. Ea nu poate să apară decât ca rezultat al unei cunoașteri foarte amănunțite. ...Și, în orice caz, inovarea nu prea se poate face de dragul inovării. Eu nu aș sfătui studenții să caute cu orice preț inovarea. Ea vine în momentul în care răspunsul pe care îl produc se axează pe niște componente majore ale problemelor identificate; de cele mai multe ori vine de la sine, direct din rezolvare. Nu e un scop în sine. Noi spunem că diplomele trebuie să aibă această componentă de inovație ca studenții să fie preocupați pentru particularitatea unui răspuns. Inovarea adevărată vine în momentul în care cunosc foarte bine problema, urmare a studiului aprofundat. Inovarea este deopotrivă o rezultată a coerenței și complexității proiectului.

În final ați dori să transmiteți un sfat studenților care urmează să își înceapă proiectele de diplomă sau doriți să adăugați ceva celor discutate?

Sfatul pe care l-aș da este să trateze cu toată seriozitatea acest proiect de diplomă pentru că, indiferent de parcursul lor în facultate (mă refer la rezultatele obținute, la note), diplomă este un proiect de referință. Este proiectul cu care se legitimează cel puțin până la prima mare reușită arhitecturală – câștigarea unui concurs, edificarea primelor proiecte. E proiectul cel mai elocvent pe care îl vor arăta peste tot și cu care trebuie să se mândrească. Deci, din această perspectivă, diploma ar trebui să fie o miză importantă pentru fiecare. Diploma este un moment important. Este un moment important pentru că el, în accepțiunea majorității oamenilor, reflectă nivelul la care te situezi când termini școala de arhitectură. Cu asta pornești.

I-aș sfătuit să aleagă cu grijă subiectul și îndrumătorul astfel încât să poată ajunge la un proiect care să îi reprezinte cu adevărat și să nu se mulțumească cu puțin crezând că nu contează. Contează foarte mult! Contează foarte mult ce școală termini și contează ce proiecte ai avut. În viață, pentru o bună recunoaștere profesională sunt necesare (dar nu suficiente!) două condiții: să termini o școală bună și să ai un portofoliu de proiecte foarte bune. Școala noastră se bucură de un foarte bun renume. Are o recunoaștere internațională foarte bună și studenții ei trebuie să fie fericiți și mândri că se întâmplă așa. Aceasta ține atât de calitatea actului didactic, cât și de calitatea profesorilor și a studenților în general. Deci primul punct este acoperit. Al doilea punct ține de calitățile fiecărui student și fiecărui proiect în parte și atunci recomandarea mea este să trateze lucrul ăsta cu maximă seriozitate și cu maximă implicare, mai ales la diplomă, astfel încât să considere că ce au pus acolo, în propunerile pe care le fac, în problemele pe care le discută, la care au răspuns și pe care le ilustrează prin proiect, reprezintă maximul de profesionalism pe care pot ei să îl dea.